

ХИЧЭЭЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

Хичээлийн нэр: Тогтвортой хөгжил
Sustainable development

Хичээлийн индекс: ENVI502
Хичээлийн ангилал: Бакалавр, Магистр
Хичээлийн төрөл: Сонгон судлах хичээл
Хичээлийн багц цаг: 3 ББц
лекц 2 Бц
семинар 1 Бц
лаборатори 0 Бц

Судлах улирал: Бүх улирал

Нийт хуудасны тоо: 7

Цахим хичээл: Бүрэн цахим хичээл

https://online.num.edu.mn/courses/course-v1:NUM+ENVI502+2022_T1/about

Боловсруулсан:

Бүрэлдэхүүн сургууль	Тэнхим	Багшийн нэр, цол, зэрэг	Гарын үсэг
ХШУИС	ХБООИ	Н.ОЮУНЧИМЭГ, Дэд проф	
ШУС	Газарзүй	Д.ДАВААДОРЖ, Дэд проф	

Зөвшөөрсөн:

Бүрэлдэхүүн сургууль/ тэнхимийн хөтөлбөрийн дэд хорооны нэр	Хэлэлцүүлж зөвшөөрсөн хурлын огноо	Хөтөлбөрийн дэд хорооны даргын нэр, цол, зэрэг	Гарын үсэг
ХБООИ-ийн тэнхимийн хөтөлбөрийн дэд хороо	2023-05-31	Хөтөлбөрийн дэд хорооны дарга, профессор Ч.Сономдагва	
ХШУИС-ийн хөтөлбөрийн дэд хороо		Хөтөлбөрийн дэд хорооны дарга, дэд профессор Д.Бямбажав	

Баталсан:

Хичээлийн хөтөлбөрийг МУИС-ийн ХШУИС-ийн Хүрээлэн буй орчин, ойн инженерчлэлийн тэнхимийн Хөтөлбөрийн дэд хорооны 2023 оны 05-р сарын 31-ны өдрийн хурлаар хэлэлцэж батлав.

Тамга

Хичээл заах багш нарын мэдээлэл:

Тэнхимийн нэр: ШУС-БУС, Газарзүйн тэнхим
Багшийн нэр, цол зэрэг: Дэд проф, доктор (Ph.D) Д.Даваадорж
Утас: 99081340
Э-шуудангийн хаяг: davaadorj@num.edu.mn
Өрөө: МУИС-ийн 5 байр, 403т
Зөвлөгөө өгөх гараг, цаг: Өдөр бүр 09:00 – 18:00
Цахим хуудас: www.sas.num.edu.mn

Тэнхимийн нэр: ИТС, Хүрээлэн буй орчин ойн инженерчлэлийн тэнхим
Багшийн нэр, цол зэрэг: Дэд проф, доктор (Ph.D) Н.Оюунчимэг
Утас: 88000749
Э-шуудангийн хаяг: n.oyunchimeg@num.edu.mn
Өрөө: МУИС-ийн 2 байр, 424
Зөвлөгөө өгөх гараг, цаг: Өдөр бүр 09:00 – 18:00
Цахим хуудас: www.seas.num.edu.mn

Энэ хичээлийн тодорхойлолтыг 2020 онд батлагдсан “МУИС-ийн цахим сургалтын түр журам”-ыг баримтлан боловсруулав.

ХИЧЭЭЛИЙН ЗАЛГАМЖ ХОЛБОО

Өмнө үзсэн байх хичээлийн нэр, индекс:

1. Хүрээлэн буй орчин судлал ENVI200

Зэрэгцүүлэн үзэхэд тохиромжтой хичээлийн нэр, индекс:

2. Ногоон хөгжлийн бодлого, стратеги ENVI618

ХИЧЭЭЛИЙН ЗОРИЛГО, АЧ ХОЛБОГДОЛ

Энэхүү хичээлийн үндсэн зорилго олон улсын хэмжээнд тогтвортой хөгжлийг хангах бодлого, стратегийг хэрэгжүүлэх глобал хөгжлийн явцыг ажиглах, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, байгаль орчны чиглэлээрх глобал олон талт хамтын ажиллагааны механизмыг МУ-ын ногоон хөгжлийн стратеги, тогтвортой хөгжлийг хангахад оновчтой ашиглах мэдлэг чадвар, харилцааны өндөр мэдрэмжтэй үндэсний мэргэжилтэн бэлтгэхэд оршино. Ингэхдээ тогтвортой хөгжлийг олон улсын харилцаа, улс хоорондын зөрчил тэмцлийн хүрээнд олон салбар дундын судалгааны арга барилтай танилцана.

ХИЧЭЭЛИЙН АГУУЛГА

Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалд тулгуурласан дэлхий нийтийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн түүхийг XX, XXI зууны эхэн үеийн түүхэн үйл явдлуудтай холбон авч үзэхдээ салбар дундын судалгааны аргачлалд тулгуурлана. Улс орны хөгжлийн стратегиуд өөр боловч нийтлэг зорилго, үнэт зүйл, үзэл баримтлал, хөгжлийн загварууд даяаршил, хамтын ажиллагааны нөлөөгөөр улам бүр ижилсэж байгааг уур амьсгалын өөрчлөлт, дулаарал, агаарын бохирдол, олон улсын далайн болон сансрын нөөцийг хүн төрөлхтний амьдрах орчин сайжруулах, байгаль орчны хамгаалах чиглэлд хамтарч ашиглах нийтлэг хүсэл эрмэлзлэлтэй холбон авч үзнэ. Ингэхдээ Монгол улсын ХБО-ны асуудлыг тогтвортой хөгжлийн 17 зорилтын хүрээнд тодорхойлж хэрэгжүүлэх бодлогын хэрэгжилт, олон улсын хамтын ажиллагааны төсөл, хөтөлбөрүүдийн талаар харьцуулан судлана.

This subject is contained to compare the historical events of XX and XXI with global cooperation development. The development strategies are different, based on the similar goal, values, concepts, and development models are becoming more and more aligned through globalization and cooperation. Climate change, global warming, air pollution, international marine and space resources will be considered in connection with the common desire to share. It will compare the implementation of policies and international cooperation projects and programs to identify and implement the environmental problems in Mongolia within the framework of the 17 Sustainable Development Goals.

ХИЧЭЭЛЭЭР ЭЗЭМШИХ МЭДЛЭГ, ЧАДВАР, ДАДАЛ

Хүрээлэн буй орчны асуудал, тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалын талаар дэлхий нийтээрээ хэрэгжүүлж буй бодлого, Монгол улсын үндэсний стратеги хөтөлбөр ногоон хөгжлийн үзэл баримтлалын талаар тодорхой ойлгох, Монгол улсын байгалийн нөөц, түүнийг ашиглах талаар хэрэгжүүлж буй бодлого, эрх зүйн орчин, хөрөнгө оруулалтын байдал, технологийн шинэчлэлийн хөтөлбөрийг тодорхойлох зэрэг асуудлаар системтэй мэдлэгтэй болно. Бизнес, эдийн засаг, хууль эрхзүй, байгаль орчны зэрэг олон салбаруудын мэдээлэл ашиглан салбар дундын асуудлыг нэгтгэн дүгнэж уялдаа холбоо, дэс дарааллыг тодорхойлж учир шалтгааныг судалгааны (тоон болон чанарын) арга зүй ашиглан тайлбарлах чадвартай болно.

Мэдлэгтэй болох	~ НҮБ-аас шинээр гаргасан Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилтыг тус бүрд нь нарийвчлан мэдэх ~ Тогтвортой хөгжлийн түүхэн хөгжил, гол онол, үзэл баримтлалыг мэдэх ~ Тогтвортой хөгжилд нөлөөлж буй гол асуудлууд болон тогтвортой хөгжлийг практикт хэрхэн хэрэгжүүлэх талаар тодорхой тайлбарлах
Ойлгох	~ Сэргээгдэх нөөцийн хэрэглээнд шилжихэд нийгэмд тулгарч буй сорилтуудыг судлах ~ Тогтвортой байдлын үзэл баримтлалын үндэс болох шинжлэх ухаан, технологи, эдийн засаг, улс төрийн уялдааг ойлгох

	~ Нөөцийг хэтрүүлэн ашиглах, хүн амын өсөлт, эдийн засгийн өсөлт, тогтвортой байдлын үр дагаврыг ойлгох
Хэрэглэх	~ Тохиромжтой нотлох баримт, нөөцийг ашиглан аргумент эсвэл шийдлийн чанар, итгэл үнэмшил, хязгаарлалтыг үнэлэхийн тулд шүүмжлэлтэй сэтгэх чадвартай байх ~ Тогтвортой хөгжлийн ололт амжилтыг үнэлэх аргуудыг тодорхойлж хэрэглэх ~ Тоон мэдээг ашиглах
Анализ хийх	~ Тогтвортой байдлын талаарх мэтгэлцээнд маргаан, ижил төстэй байдал, санал зөрөлдөөнд дүн шинжилгээ хийх, харьцуулах
Нэгтгэн дүгнэх	~ Зохих риторик стандартыг (жишээлбэл, үзэгчдийн дасан зохицох, хэл яриа, маргаан, зохион байгуулалт, нотлох баримт гэх мэт) ашиглан аман болон бичгийн хэлбэрээр үр дүнтэй харилцах. ~ Оюутнуудад тогтвортой хөгжлийн талбар дахь шалтгаан, шийдлийн талаархи хувь хүн, нийгэм, тэдний үүрэг оролцоог ойлгох чадварыг хөгжүүлэх чадварыг хөгжүүлэх

ЗААХ АРГА БАРИЛ

Сургах болон сурах үйл явц нь шавь төвт сургалтын арга барилд тулгуурлах ба лекц, харилцан яриа, семинар, бие даалт, тайлан бичилт, судалгаа гүйцэтгэх, мэдээ цуглуулах, түүнд анализ хийх, илтгэл тавих гэх мэт олон хэлбэрээр явагдана.

ХИЧЭЭЛИЙН ДААЛГАВАР

Лекцийн хичээл бүрийн төгсгөлд тухайн сэдвийн ойлголтыг бататгах түлхүүр асуултууд байгаа бөгөөд суралцагсад түүнд хариулснаар өөрийн мэдлэгийг бэхжүүлнэ.

ХИЧЭЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ (ирц, явц, шалгалт)

Дараах хэлбэрүүдээр суралцагчдын мэдлэг, ур чадварыг үнэлнэ. Үүнд:

1. Ирц буюу хичээл хандалт
2. Явцын шалгалт
3. Ур чадварын шалгалт
4. Улирлын шалгалт

Дүгнэх зүйл	Оноо	Тайлбар
Ирц	20	Цахим хичээлд хандалтаар үнэлнэ.
Явцын шалгалт	30	Цахим хичээлийн агуулгын хүрээнд тест хариулж шалгалт
Улирлын шалгалт	30	Лекц, семинарын хичээлийн агуулгаар холбогдох шалгалт авна
Бие даалт	20	Улс орнуудын байгаль орчны чиглэлээр шинээр хөгжүүлэн, хэрэгжүүлж буй хүрээлэн буй орчны технологийн чиглэлийн талаар бие даалт бэлтгэн тооцуулах
Нийт	100	

ХИЧЭЭЛД АШИГЛАХ НОМ, СУРАХ БИЧГИЙН ЖАГЦСААЛТ

Үндсэн сурах бичиг:

1. Jennifer A. Elliott (2013) “An Introduction to Sustainable Development”, 4th edition.
2. Jennifer Elliott, 2013. An introduction to Sustainable Development”. Routledge.
3. Pamela Matson, William C. Clark, Krister Anderson, 2016. Pursuing Sustainability. A Guide to the Science and Practice.
4. Margaret Robertson, 2021. Sustainability Principles and Practice.

Нэмэлтээр унших ном, материал:

1. Монгол Улсын Их Хурал. 2020 оны 52 дугаар тогтоол, “Алсын хараа-2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого

2. Монгол Улсын Засгийн Газар. 2018 оны 209 дугаар тогтоол, “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол үндэсний хөтөлбөр”
3. John Blewitt (2018) “Understanding Sustainable Development”, Third edition. Abingdon, Oxon; New York
4. United Nations publication (2018) “Sustainability Outlook of Mongolia”
5. <https://sdg-action.org/>

ХИЧЭЭЛИЙН СЭДЭВЧИЛСЭН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Лекцийн хичээл:

7 хоног	Хичээлийн сэдэв	Сэдвийн агуулга	Цаг
1	Тогтвортой хөгжлийн үндсэн ойлголт, үүсэл хөгжил	Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалын суурь ойлголт, үүсэл хөгжил, байгаль орчны өөрчлөлтөд дасан зохицох нийгэм-эдийн засгийн хөгжлийн загвар	2
2	Тогтвортой хэрэглээ ба үйлдвэрлэл	Тогтвортой хөгжилд хүрэх үндсэн зарим, ногоон өсөлт, ногоон эдийн засаг, нийгэм, эдийн засгийн хандлага, тогтвортой амьдралын хэв маяг	2
3	Тогтвортой хөгжил ба хүний хэрэгцээ, экологийн ул мөр	Хүний хэрэгцээний талаарх үндсэн ойлголт, экологийн ул мөр гэж юу болох, түүнийг тооцох аргачлал, хүний хэрэгцээнээс үүссэн хэрэглээ ба тогтвортой хөгжлийн харилцан хамаарал	2
4	Тогтвортой хөгжлийн байгаль орчны зорилтууд	Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын биелэлт хүрээлэн буй орчны хамгааллаас хамаарах нь, гаригийн хил хязгаар ба тойрог эдийн засгийн талаарх суурь ойлголт	2
5	Хүрээлэн буй орчин, түүний суурь ойлголтууд	Дэлхийн геомандлын бүрэлдэхүүн хэсгүүд, тэдгээрийн өөрчлөлт, хувирал, ноосфер – антропоцен – байгалийн нөхцөлөөс шалтгаалсан улс орны хөгжил- гео эдийн засгийн тулгуур ойлголтууд.	2
6	Биологийн олон янз байдал	Биологийн олон янз байдлын тухай суурь ойлголт, бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тодорхойлох. Мөн биологийн олон янз байдлыг эдийн засгийн ашиг олох, хөдөө аж ахуй, технологи, шинжлэх ухааны хөгжилд хувь нэмэр оруулах ач холбогдлыг авч үзэх	2
7	Хоол хүнсний хангамж, хүрээлэн буй орчны чанараас үүдэлтэй хүн амын эрүүл ахуйн асуудал	Байгалийн бүс бүслүүрийн суурь ойлголт, байгалийн нөхцөл, нөөцийн хуваарьилт, хүнсний эрүүл ахуй, хангамжид байгалийн нөхцөл, нөөц нөлөөлөх тухай.	2
8	НҮБ-ын ТХЗ ба Монгол улсын ТХ-ийн бодлого	Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилт, тогтвортой хөгжлийн талаарх Монгол улсын баримталж буй бодлого, дэвшүүлсэн зорилтууд, тэдгээрийн уялдаа холбоо	2
9	Тогтвортой хөгжлийн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд тулгарах сорилт бэрхшээлүүд: Монгол улс	Тогтвортой хөгжлийг хангахад МУ-ын нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчин, нөөцийн менежмент, удирдлагын өнөөгийн нөхцөл байдал нөлөөлөх нь, тулгамдаж буй асуудлууд	2
10	Тогтвортой хөгжлийн зорилтыг хангах нөөц боломж: Монгол улс	МУ-ын нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчны өнөөгийн нөхцөл байдал, бидэнд буй давуу тал, нөөц боломжууд	2
11	Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс нийгэм, эдийн засагт үзүүлж буй нөлөөлөл	уур амьсгалын өөрчлөлтийн талаарх суурь ойлголтууд, түүнд дасан зохицох тухай ойлголт. уур амьсгалын өөрчлөлтөөс нийгэм, эдийн засагт үүсэж буй нөлөөллийг тодорхойлох,	2
12	Байгаль орчны тогтвортой хөгжлийн загвар	Хүн төрөлхтөний түүхийн явцад хөгжиж ирсэн хүний нийгмийн загваруудад байгалийн нөөцд суурилсан хөгжлийн хэлбэр- үйлдвэржсэн эрин-ногоон хөгжлийн загварууд үүсэх болсон шалтгаан	2
13	Улс орнууд, бүс нутаг, олон улсын ХБО-ны байгууллагуудын бүтэц, тогтолцоо, хамтын ажиллагааны механизм	Олон улсын байгууллага, хүрээлэн буй орчны чиглэлийн олон улсын байгууллагуудын тухай. National Geography Society-Үндэсний Газарзүйн нийгэмлэг, НҮБ-ийн Бүс нутаг... г.м.	2

14	Олон улсын ХБО-ны эрх зүйн зохицуулалтын шинэчлэлт, өөрчлөлт	Олон улсын хүрээнд хүрээлэн буй орчны чиглэлээр хамран мөрдөгдөж буй бодлого, зохицуулалт, нийгэм-улс төрийн байдалтай уялдан үүсэж буй эрхзүйн өөрчлөлт шинэчлэлт	2
15	Тогтвортой хөгжлийн боловсрол	Тогтвортой хөгжлийн боловсрол, түүхэн замнал, үндсэн ухагдахуун, шийдвэрлэх асуудлууд, олон улсын туршлага, байгаль орчны салбар дахь хэрэгжилт	2
16	Тогтвортой хөгжлийн ирээдүйн хандлага	Өнөө хүртэл хөгжүүлж ирсэн ногоон хөгжил- цэнхэр хөгжлийн загваруудын ялгаатай болон ижил төсөөтэй байдал. ирээдүйн хөгжлийн хандлагад байгаль орчин, нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлтийн харгалзан үзэх	2
Нийт			32

Семинарын хичээл:

7 хоног	Хичээлийн сэдэв	Сэдвийн агуулга	Цаг
1	Тогтвортой хөгжлийн талаарх үндсэн ойлголт	Jennifer A. Elliott (2013) “An Introduction of Sustainable Development”, 4th edition. 8-55 хуудсыг уншиж ярилцахад бэлтгэнэ.	2
2	Тогтвортой хөгжил: Тогтвортой хэрэглээ ба тогтвортой үйлдвэрлэл	Jennifer A. Elliott (2013) “An Introduction of Sustainable Development”, 4th edition. 77-103 хуудсыг уншиж тэмдэглэл хийнэ.	2
3	Тогтвортой хөгжил ба хүний хэрэгцээ, экологийн ул мөр	Дараах сайт руу ороод өөрийн экологийн ул мөрийг тооцоолоод танилцуулга (PPT) бэлтгэнэ. Амьдралын хэв маяг, хэрэглээ тань таны экологийн ул мөрд хэрхэн нөлөөлж байгааг онцлон тайлбарлана. https://www.footprintnetwork.org/	2
4	Тогтвортой хөгжил ба байгаль хамгаалал	https://www.askaboutireland.ie/enfo/sustainable-living/sustainable-living/the-sustainable-developme/sustainable-development-i/the-planetary-boundaries/the-role-of-planetary-bou/ Тогтвортой хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд гаригийн хил хязгаарын гүйцэтгэх үүргийн талаар дүгнэж бичнэ. Role of Planetary Boundaries for Sustainable Development Policy Implementation	2
5	Ноосфер – антропоцен үеийн сорил	Дэлхийн геомандлын бүрэлдэхүүнд оюун ухаант мандал буюу ноосфер үүсэх, хөгжил тухай сургааль, Антропоцен эрин үе ялгах тухай	2
6	Уур амьсгалын өөрчлөлт түүнээс үүдэн гарах байгаль орчны болон соёлын өөрчлөлт	уур амьсгалын өөрчлөлт нь бүс нутгийн хувьд ялгаатай нөлөө үүсгэх боломжтой. энэхүү ялгаатай байдал нь хөдөлмөрийн хуваариар дамжуулж хүйсийн ялгаатай байдлыг эрчимжүүлэх эсэх	2
7	Хүрээлэн буй орчны бохирдол, талхагдалын тухай ойлголт	Хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлын асуудал, агаар, ус, хөрсний бохирдол, эрүүл мэнд болон эдийн засагт үзүүлэх дам нөлөө	2
8	НҮБ-ын ТХЗ ба Монгол улсын ТХ-ийн бодлого	Sustainability outlook of Mongolia (2018). Хуудас 25, хүснэгт 1 (Dashboard of SDG targets: How far will Mongolia be from achieving the SDGs)-ийг тайлбарлана.	2
9	ТХЗ-ыг хэрэгжүүлэхэд тулгарах сорилт бэрхшээлүүд: Монгол улс	Jennifer A. Elliott (2013) “An Introduction of Sustainable Development”, 4th edition. 57-76 хуудсыг уншиж	2
10	Тогтвортой хөгжлийн зорилтыг хангах нөөц боломж: Монгол улс	Монгол улстай харьцуулсан дүгнэлт гаргана.	2
11	Олон улсын хүн ам зүйн асуудлууд	Ажиллах хүчний гадаад, дотоод хөдөлгөөний динамик, тархац, амьдралын үнэлэмж, хөдөлмөрийн хөлс, зах зээлийн өрсөлдөөн, технологийн хөгжил, цахим шилжилтээс үүдэлтэй олон улсын хөдөлмөрийн зах зээлд гарч буй өөрчлөлтийг тайлбарлах, нөлөөг тодорхойлох	2

12	Хотжилтын тухай. Мега хотын үүрэг, ач холбогдол	Нийгэм, эдийн засгийн өндөр ач холбогдол бүхий төвүүд- мега хот. дэлхийн хэмжээний ач холбогдол бүхий хотын хөгжил, үүргийн талаар авч үзэх	2
13	Сансар, огторгуй, далайн эрхзүйн асуудал- цэнхэр эдийн засаг-blue economy	Сансар, огторгуйн эрх зүй- Далайн нөөц, усны нөөцтэй холбоотой эрх зүй асуудлууд, олон улсын бүс, худалдааны зам, сансрын технологи хөгжил, ирээдүйн хөгжлийн сорил	2
14	Олон улсын байгууллага, хамтын ажиллагаа, тусламж, хөнгөлөлт – эдийн засгийн дэмжлэг	Хөгжиж буй орнуудын уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх чиглэлээр хамтран ажиллах хувилбарууд, ОУ-ын байгууллагуудаас үзүүлж буй хөгжлийн хөтөлбөрүүд, хэрэгжилт, үр дүнг нэгтгэн авч үзэх	2
15	Тогтвортой хөгжлийн боловсрол	МУ-ын ЗГ-ын 2018 оны 7 дугаар сарын 209 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол үндэсний хөтөлбөр”-ийг уншиж танилцах.	2
16	Алсын хараа, 2030-2050	Монгол улсын Засгийн газраас баталсан хөгжлийн төлөвлөгөө, тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал, Монгол улсын 2030 болон 2050 хүртэл хөгжүүлэх алсын хараа бодлоогн баримт бичиг	2
Нийт			32